

เรื่อง มอกล้วยไข่...จากเนินดินริมทาง สู่ตำนานกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร

รายละเอียด

การเดินทางของกล้วยผลเล็ก นักพฤกษศาสตร์เชื่อว่ากล้วยมีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนจะแพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกผ่านการเดินเรือและการค้าขาย ส่วนกล้วยไข่ ซึ่งเป็นกล้วยผลเล็ก เนื้อแน่นและมีกลิ่นหอม เป็นสายพันธุ์ที่ปลูกกันมาแต่โบราณในพื้นที่ภาคกลางโดยเฉพาะบริเวณตลิ่งชัน บางกอกน้อย และพื้นที่ลุ่มเจ้าพระยา ต่อมา กล้วยไข่ได้แพร่กระจายขึ้นสู่ภาคเหนือผ่านเส้นทางการค้าทางน้ำเรือเล่าที่สืบต่อกันมาในพื้นที่กล่าวว่า มีชาวจีนคนหนึ่ง ซึ่งเดิมมีอาชีพรับจ้างอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ต่อมาเปลี่ยนอาชีพมาเป็นพ่อค้าเรือเร่ค้าขายระหว่างจังหวัด และได้นำหน่อกล้วยไข่จากจังหวัดนครสวรรค์มาทดลองปลูกที่บ้านเกาะตาล อำเภอลำลูกเกดกลายเป็นสวนกล้วยไข่แห่งแรก ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชรก่อนจะแพร่ขยายไปยังหมู่บ้านและอำเภอใกล้เคียง ทั้งนี้ ชื่อของบุคคลผู้นำกล้วยไข่มาปลูกเป็นคนแรกและปีที่แน่ชัดของเหตุการณ์ ยังปรากฏไม่ตรงกันในแต่ละแหล่งข้อมูล บางแหล่งเรียกชื่อว่า นายฮะคลิ่ง แซ่เล่าบางแหล่งเรียกนายหะคั้ง แซ่เล่า ส่วนปีที่นำมาปลูกก็มีทั้งที่ระบุว่าประมาณ พ.ศ. 2465 และ พ.ศ.2479 ซึ่งต่างกันกว่าทศวรรษ จึงยังไม่พบหลักฐานทางราชการที่ยืนยันรายละเอียดได้อย่างชัดเจนแต่เรื่องเล่านี้ยังคงถูกถ่ายทอดในหมู่เกษตรกรและชุมชนในพื้นที่มาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่ยืนยันได้คือ ผืนดินของกำแพงเพชรกลับเหมาะสมกับการปลูกกล้วยไข่อย่างยิ่ง ดินตะกอนจากลุ่มแม่น้ำปิงซึ่งอุดมด้วยแร่ธาตุ ประกอบกับสภาพภูมิอากาศที่มีทั้งความชื้นและแสงแดดพอเหมาะทำให้กล้วยไข่ที่ปลูกในจังหวัดแห่งนี้มีลักษณะเด่นกว่าหลายพื้นที่ ผลอวบสม่ำเสมอ เปลือกบาง เนื้อแน่น สีเหลืองทอง รสหวานหอม และผิวเรียบไร้เหลี่ยม คุณลักษณะเหล่านี้ได้รับการรับรองเมื่อกล้วยไข่กำแพงเพชร ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ของประเทศไทย โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาประกาศขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรเป็นแหล่งปลูกกล้วยไข่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดจันทบุรี

จากผลไม้พื้นบ้าน กล้วยไข่จึงค่อย ๆ ก้าวขึ้นมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้แก่จังหวัดกำแพงเพชรกล้วยไข่ในวรรณคดีไทยก่อนที่กล้วยไข่จะกลายเป็นสินค้าส่งออกหรือของฝากขึ้นชื่อผลไม้ชนิดนี้ได้ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมไทยมาแล้ว ใน "นิราศเดือน" ผลงานของ นายมีหรือหมื่นพรหมสมพัตสร กวีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3ซึ่งบรรยายขนบธรรมเนียมของคนไทยตลอดสิบสองเดือน มี

ตอนหนึ่งที่กล่าวถึงประเพณีสารทไทยในเดือนสิบโดยพรรณนาภาพชาวบ้านพากันนำกระยาสารทใส่โตกพานมารวมกันในวันสารทพร้อมกับข้าวของสำหรับถวายพระ และเอ่ยถึงกระยาสารทกล้วยไข่ ว่าเป็นของที่ชาวบ้านนิยมนำมาใส่โตกพานกันในเทศกาลนี้โดยเฉพาะเพียงไม่กี่บรรทัดของกรีกก็สะท้อนให้เห็นว่ากล้วยไข่เป็นผลไม้ที่คนไทยนิยมรับประทานคู่กับกระยาสารทมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เนื่องจากรสหวานหอมของผลกล้วยช่วยตัดรสหวานมันของกระยาสารทได้อย่างลงตัวประเพณีดังกล่าวยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อกำแพงเพชรกลายเป็นแหล่งปลูกกล้วยไข่ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ จังหวัดจึงจัดงานประเพณีสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2524 (เดิมใช้ชื่อว่างานวันกล้วยไข่เมืองกำแพง ก่อนเปลี่ยนชื่อเป็น "งานวันสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพง" ในปี พ.ศ. 2526 เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางศาสนา) และยังคงจัดต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีมาจนถึงปัจจุบันเพื่ออนุรักษ์ประเพณี ส่งเสริมการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรจาก มอ สู่ตลาดริมทาง คำว่า "มอ" เป็นภาษาถิ่นที่ใช้เรียกเนินดินหรือโคกสูง บริเวณตำบลอ่างทองอำเภอเมืองกำแพงเพชร ซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดในปัจจุบัน เดิมมีลักษณะเป็นเนินดินริมทาง เมื่อถนนพหลโยธินและต่อมาเส้นทางสายเอเชียกลายเป็นเส้นเลือดใหญ่ของการคมนาคมชาวสวนกล้วยจึงนำผลผลิตมาตั้งขายริมถนน เพื่อให้การเดินทางได้แวะซื้อโดยตรง จากเพิ่งไม่กี่หลังในช่วงราว พ.ศ. 2516-2520ที่ชาวบ้านเริ่มนำผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการบริโภคมาวางขายริมทางเพียงไม่กี่ร้าน ตลาดเล็ก ๆ แห่งนี้ค่อย ๆ เติบโตพร้อมกับการขยายตัวของการเดินทางด้วยรถยนต์ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20

จนปัจจุบันตลาดมอกล้วยไข่ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายเอเชียหมายเลข 1 (กำแพงเพชร-นครสวรรค์) บริเวณกิโลเมตรที่ 343 มีร้านค้าเรียงรายยาวกว่า 200 เมตร ทั้งสองฝั่งถนน ภายหลังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าและเกษตรกรรมได้เข้ามาส่งเสริมให้พัฒนาเป็นตลาดริมทางอย่างเป็นระบบมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้โดยตรง ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลางและเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตรของจังหวัด

วันนี้ มอกล้วยไข่ไม่ได้มีเพียงกล้วยไข่สด หากยังเต็มไปด้วยกล้วยอบ กล้วยฉาบ กล้วยกวน ขนมพื้นบ้าน ผลไม้ตามฤดูกาล และผลิตภัณฑ์ชุมชนอีกมากมายจนกลายเป็นหนึ่งในจุดแวะพักที่มีชื่อเสียงที่สุดบนเส้นทางสู่ภาคเหนือเรื่องเล่าที่เติบโตไปพร้อมผู้คน ทุกครั้งที่นักเดินทางหยุดรถเพื่อซื้อกล้วยไข่หนึ่งหวีหลายคนอาจมองเห็นเพียงผลไม้สีเหลืองทอง แต่เบื้องหลังนั้นคือเรื่องราวของผืนดินที่อุดมสมบูรณ์วิถีชีวิตของเกษตรกรหลายชั่วอายุคน และประเพณีที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันจากหน่อกล้วยที่เดินทางผ่านลำน้ำเจ้าพระยา จากสวนเล็ก ๆ ในชนบท สู่ตลาดริมทางที่ผู้คนทั่วประเทศรู้จักมอกล้วยไข่จึงไม่ใช่เพียงสถานที่ซื้อของฝาก หากเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติ ผู้คนและวัฒนธรรมไทย

ที่ยังคงผลิตดอกออกผลอยู่บนแผ่นดินกำแพงเพชรไม่ต่างจากต้นกล้วยที่ยืนหยัดเคียงคู่ชุมชนมาอย่างยาวนาน

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

หมายเหตุ: บทความนี้เรียบเรียงจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารราชการ งานวิจัย วรรณกรรมเอกสารท้องถิ่น และคำบอกเล่าของคนในพื้นที่เพื่อบันทึกเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร รายละเอียดบางประเด็นโดยเฉพาะชื่อบุคคลและปีที่แน่ชัดในช่วงเริ่มต้นการปลูกกล้วยไข่ยังปรากฏแตกต่างกันในแต่ละแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันผู้อ่านควรศึกษาเอกสารต้นฉบับเพิ่มเติมหากนำไปใช้อ้างอิงทางวิชาการ

คำสำคัญ : มอกล้วยไข่ กำแพงเพชร กล้วยไข่กำแพงเพชร เทียวกำแพงเพชร ของฝากเมืองกล้วยไข่

ที่มา : สำนักข่าวกาชาว

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2026-07-15

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2437&code_db=610001&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology